

חקיקה שאוזכרה:

[חוק העונשין, תשל"ז-1977](#): סע' 286, 415

[חוק ניירות ערך, תשכ"ח-1968](#): סע' 25(ד), 54(א)(2)

בתי המשפט

ת.פ. 8049/99	בית משפט השלום בתל-אביב-יפו
	בפני כב' השופט דר' עמירם בנימיני
	בעניין: מדינת ישראל

המאשימה

- נ ג ד -

1. צפריר מהנדסים בע"מ

ע"י ב"כ עו"ד מ. פיש

2. יעקב צפריר

ע"י ב"כ עוה"ד שינמן ונגב

3. אמיר זיו-אב

ע"י ב"כ עו"ד פרופ' ד. ליבאי, ד. ליבאי

4. צבי צור

ע"י ב"כ עו"ד י. גרוסמן

הנאשמים

גזר – דין

(נאשמים 1-2)

1. הנאשמת 1 (להלן: "הנאשמת") והנאשם 2 (להלן: "הנאשם") הורשעו לאחר שמיעת הראיות בעבירה של קבלת דבר במרמה לפי סעיף 415 לחוק העונשין, התשל"ז-1977. שניהם זוכו

מן העבירה של הפרת חובה חקוקה לדווח לרשות על הסדר, לפי [סעיף 25\(ד\) לחוק ניירות ערך](#), [התשכ"ח-1968](#) ביחד עם [סעיף 286 לחוק העונשין](#).

בנוסף, **הורשע הנאשם** בעבירה של השפעה בדרכי תרמית על שערו של נייר ערך ב- 33 ימי מסחר, לפי [סעיף 54\(א\)\(2\) לחוק ניירות ערך](#).

2. עובדות המקרה פורטו בהרחבה בהכרעת הדין. ככל שהדבר נוגע לגור הדין יש לציין את העובדות הבאות:

א. הנאשם הוא בעל השליטה, המנכ"ל ויו"ר הדירקטוריון של הנאשמת, אשר הפכה מחברה פרטית לחברה ציבורית בחודש ספטמבר 1995. לאחרונה (בחודש דצמבר 2004) רכש הנאשם את המניות שבידי הציבור, והיא הפכה שוב לחברה פרטית בבעלות הנאשם.

ב. לאחר שנכשל שלב א' של הנפקת הנאשמת בשל חתימת חסר, פעל הנאשם להבטחת הצלחתו של שלב ב' של ההנפקה, ובמסגרת זו ערך הנאשם, כמנהל הנאשמת, הסדר אסור עם בני דמתי, מבלי לדווח על כך לרשות ניירות ערך ולבורסה. על פי ההסדר רכש דמתי מניות של החברה בשלב ב' של ההנפקה תמורת הסך של 220,000 ₪, ולאחר מכן מכר אותן בתיאום עם הנאשם, לאחר שהנאשם הבטיח לכסות כל הפסד שיגרם לדמתי כתוצאה מהרכישה. הנאשם אכן כיסה את הפסדיו של דמתי הנובעים מההסדר.

במעשיהם אלו פגעו הנאשמים בעקרון השוויון בהנפקה, כאשר ערכו הסדר המעניק לאחד המשקיעים זכויות יתר לעומת האחרים. הנאשם לא דיווח לרשות ניירות ערך על הסדר זה בניגוד להתחייבותו בתשקיף, למרות שהיה מודע לחלוטין לאיסור לערוך הסדרים כאלו ולדווח להם. לאור כל אלו קיבלו הנאשמים במרמה מהבורסה את האישור לרישום מניות הנאשמת למסחר, וזאת על סמך מצג כוזב כאילו עומדת החברה בתנאי תקנון והנחיות הבורסה לרישום מניות למסחר, אשר דורשים שההצעה תעשה בתנאים, במחיר ובדרך השווים לכל. הנאשמים פגעו בחופש שיקול הדעת וההכרעה של הבורסה, שלא ניתנה לה כלל הזדמנות לשקול את משמעות ההסדר הפסול במסגרת האישור לרישום מניות הנאשמת למסחר.

ג. לאחר שהחל המסחר במניות הנאשמת בחודש ספטמבר 1995, החל הנאשם במסע של רכישות במניה באופן שמנע את ירידת שער. ב - 4 ימי מסחר פעל הנאשם כדי למנוע את עליית שער המניה, ואף זאת במסגרת מטרתו לקבע את שער המניה.

ב- 33 ימי מסחר רצופים פעל הנאשם במטרה לקבע את שער המניה סביב שער ההנפקה (שער 600), בלא שציבור המשקיעים מודע למטרה זו, וכאשר הרכישות של הנאשם לא נעשו ממניעים כלכליים. הנאשם פעל מתוך שורה של שיקולים, שאף אחד מהם איננו מצדיק את ההתערבות הגסה שלו במהלך המסחר התקין במניה. בין שיקוליו היו הרצון למנוע מהאנשים שרכשו את מניות החברה בהנפקה להפסיד את כספם; הפגיעה בכבודו העצמי שהייתה נגרמת אילו שער המניה היה מתרסק; הרצון לאותת לקהיליית העסקים כי מדובר בחברה אמינה ויציבה, ולטפח את אמון הציבור במניה; החשש שספקולנטים יוכלו לרכוש את המניה בזול אם שיערה ירד; התפישא לפיה מוטל על הנאשם להיות גורם ממתן ומייצב, שימנע תנודות בלתי רצויות בשער; והעובדה שהנאשם החזיק בעצמו לאחר ההנפקה ב- 75% ממניות החברה, וירידת השער הייתה פוגעת בו.

בשל כל המניעים הללו, רכש הנאשם את מניות החברה בתקופה שמיום 14.9.95 ועד 1.11.95 בהיקף העולה על 3 מיליון ₪. רכישות אלו מומנו במידה רבה על ידי הנאשמת, שהעבירה כספים לחשבונו של הנאשם. בנוסף, פעילותו של הנאשם לצורך ההשפעה על השער נעשתה תוך הסתייעות בעובדי החברה ומנהליה, ובהם הנאשמים 3 ו- 4, כאשר הנאשם משתמש בחשבונו הבנק שלהם לצורך ביצוע פעילותו הנ"ל. הנאשם דאג לכך שהעובדים יקבלו הלוואות לצורך רכישת מניות החברה, ולאחר מכן דאג שמניותיהם ימכרו אך ורק בתיאום עמו.

ד. בנק איגוד, כפי שהוכח, איפשר לנאשם לבצע את העבירות בהן הורשע. הבנק איפשר לנאשם לפעול בחשבונו העובדים ללא יפוי כוח, לצורך מכירת המניות של החברה או רכישתן בצורה מתואמת. כמה מפקידי הבנק חששו שפעילותו של הנאשם מהווה עבירה, ואף העבירו את העניין לייעוץ משפטי של הבנק. אך הייעוץ המשפטי לא מצא פסול בפעילות של הנאשם, אם כי יש להדגיש כי לא היו בפניו כל הנתונים שנפרשו בבית המשפט בנוגע למטרותיו של הנאשם להשפיע על שער המניה. אמנם אין כל ראיה שחוות דעתו המשפטית של הבנק הובאה לידיעת הנאשם, אך העובדה שהבנק איפשר לנאשם לקבע את שער המניה בימי מסחר רבים, למרות שהנאשם לא הסתיר מהבנק את כוונתו שלא לאפשר לשער המניה לרדת, גרמה כנראה לנאשם להאמין שמעשיו תקינים. עם זאת, הנאשם לא טרח להתייעץ בעניין עם יועציו המשפטיים, ולא חשף בפניהם את מטרותיו, למרות שלטענתו היה מודע לספקות שהועלו בעניין זה בבנק.

נקודה נוספת שתרמה לתחושתו של הנאשם כי מעשיו תקינים, נבעה מכתבות בעיתון שדיווחו על פעילותו בבורסה. בכתבות אלו, נטען כי הנאשם תומך בשער

המניה, ואיננו מאפשר לה לרדת, והשתמע מהם כי אין בכך עבירה על החוק. אכן, באותה עת לא היה נהיר לגמרי כי ייצוב שער המניה מהווה מניפולציה אסורה, אם כי פסק הדין בעניין **טמפו** בבית המשפט השלום ניתן כבר ביום 18.9.95, כמה ימים לאחר שהנאשם החל את פעילותו במניה.

3. ב"כ התביעה עתרה להטיל על הנאשמת קנס כספי, שיביא בחשבון את העובדה שהיא איננה חברה ציבורית עוד. אשר לנאשם, עתרה התביעה להטיל עליו מאסר בפועל לריצוי מאחורי סורג ובריה לתקופה שאינה ממושכת, בשל גורם חלוף הזמן ולאור מצבו הרפואי, וזאת בנוסף למאסר על תנאי וקנס משמעותי.

ב"כ התביעה פירטה בטיעוניה לעונש את רמת הענישה בעבירות בהן הורשעו הנאשמים, המחייבת הטלת מאסר בפועל לריצוי בכלא, בהעדר נסיבות מיוחדות. היא הדגישה בטיעוניה לעונש את הנסיבות לחומרה, ובהן: הפגיעה בציבור המשקיעים בכלל, והמשקיעים במניית צפריר בפרט, כתוצאה מכך שהחברה נרשמה למסחר בדרכי מרמה, וכתוצאה מהמניפולציות של הנאשם ב-33 ימי מסחר; ביצוע העבירה בצורה מתוכננת ושיטתית, במשך תקופה של כשנה; קביעת בית המשפט כי הנאשם התערב בצורה גסה במסחר במנייה, וגרם לשיבוש קשה במנגנון השוק; העובדה שהנאשם ניצל את יחסי המרות שלו עם עובדיו על מנת לפעול בחשבונותיהם לצורך ביצוע העבירות; והעדר הבעת חרטה מצד הנאשם, שהסתבך בשקרים לא מעטים הן בחקירתו והן בעדותו, כשהוא מנסה להשליך על אחרים, כולל עובדים המקורבים אליו, את האחריות למעשיו.

4. ב"כ הנאשם הביע תרעומת על עתירתה של התביעה להטלת עונש מאסר מאחורי סורג ובריה על הנאשם. אינני סבור שהיה מקום לתרעומת זו, הגם בסופו של דבר החלטתי, לאחר התלבטות, להסתפק בעונש מאסר בפועל שירוצה בעבודות שירות. ב"כ הנאשם הדגיש בטיעוניה לעונש כי הנאשם הוא אדם חיובי ורב פעלים, שהקים חברה לתפארת המעסיקה מאות עובדים, והוא נחשב בעיני כל לאדם הגון התורם לקהילה. כך אכן עולה מעדויות האופי שהובאו מטעם הנאשם מפי רו"ח גל עמית, המכיר את הנאשם מעבודתו המקצועית; עו"ד איה לביא בצלאל, המלווה בעבודתה את הנאשם; וד"ר יעקב גרינשפון המועסק בבית אבות של חברת בת של הנאשמת, ותיאר בעדותו עד כמה משתדל הנאשם לסייע לחולים ולקשישים מעבר להיבט המסחרי. דברים דומים נאמרים במכתבו של פרופ' א. שנפלד, המטפל בנאשם מאז שנת 1992.

הנאשם בן 54, נשוי ואב לשניים. הוא שירת בצנחנים, ולאחר מכן היה למהנדס חשמל. הוא הקים בשתי ידיו את החברה הנאשמת, וחברות בנות שלה, והוא מעסיק כיום מאות עובדים.

אשר למצבו הרפואי של הנאשם, הרי שמחוות הדעת הרפואית של הקרדיולוג ד"ר יצחק זיסמן עולה כי למרות שמדובר באדם צעיר, הרי שהוא סובל מסכרת ומחלת לב שעל פי התחזית הרפואית תלך ותחמיר.

עוד הדגיש ב"כ הנאשם בטיעונו לעונש כי העבירות בהן הורשע הנאשם הן בתחום מקצועי שהוא קשה להבנה לאנשים מן הישוב, כדוגמת הנאשם, ולעיתים רק בדיעבד מסתבר שפעילות מסוימת נחשבת כפלילית. כך הוא הדבר לגבי העבירה העיקרית של הנאשם בתיק זה, קרי: רכישת מניות החברה שבשליטתו לצורך ייצוב השער. עניין זה הובהר רק בפסק הדין בעניין **טמפו**, כאשר פסק הדין בבית משפט השלום ניתן כמה ימים לאחר שהנאשם החל לפעול כפי שפעל, והפליליות שבמעשה טרם הופנמה. זאת ועוד, כאשר מביאים בחשבון שהעבירות נעברו בשנת 1995, הרי שרמת הענישה באותה עת לא חייבה הטלת עונש מאסר בפועל, מה גם שיש להביא בחשבון את גורם חלופי הזמן, כאשר פסק הדין ניתן 10 שנים לאחר ביצוע העבירות.

לעניין נסיבות ביצוע העבירות, טען ב"כ הנאשם כי העבירות לא בוצעו למטרת רווח מיידית. הנאשם רכש את המניות כדי למנוע את ירידת שערן, משום שהיה חשוב לו שהמשקיעים במניה לא יצאו ניזוקים מרכישת המניות, לאחר שהנאשם עודד אותם לקנות את המניות ("השיקול הגינטלמני"). הנאשם רכש מניות בהיקף של מיליוני שקלים, ולא מכר את המניות: לא היתה לו כוונה להרוויח מביצוע העבירות.

באותם מקרים בודדים בהם מכר הנאשם מניות כדי למנוע את עליית השער, הוא עשה כן כדי שעסקאות קטנות במניה לא תפגענה ביציבות של המניה, כפי שאף עשתה הקרן למניעת תנודות שערים. בכל הנוגע לאישום הראשון, בעניין ההסדר עם דמתי, טען ב"כ הנאשם כי גם כאן עמד מניע אנושי וגינטלמני מאחורי המעשה: רצונו של הנאשם שדמתי לא ינזק מרכישת המניות בהנפקה, וכאשר ההבטחה שנתן הנאשם לדמתי גלשה רק במעט לכיוון של הסדר אסור, מה גם שההנפקה היתה מצליחה גם בהעדר הסדר זה.

לבסוף, הדגיש ב"כ הנאשם את העובדה שהנאשם לא הבין את המשמעות של מעשיו, שכן פקידי הבנק ועורכי-דינו לא הסבו תשומת ליבו לפליליות הכרוכה במעשים. גם מכתבות שפורסמו בעיתון לגבי מעשיו הוא יכול היה להבין שאין הוא עובר עבירה.

לאור כל הנימוקים דלעיל, ביקש ב"כ הנאשם להסתפק בעונש מאסר על תנאי וקנס, ולחילופין לאפשר לנאשם לרצות עונש מאסר בפועל בעבודות שירות, לתקופה שתפחת מ-6 חודשים.

5. התכלית החקיקתית של הוראות החוק עליהן עברו הנאשמים, פורטה בהרחבה בהכרעת הדין, ומתכלית זו נגזרת חומרת העבירות שביצעו, ומשמעות הפגיעה שפגעו באינטרס הציבורי שבקיומו של שוק הון הוגן ותקין. מטרת המחוקק היתה להנהיג שוק הון הנשלט על ידי נורמות של הגינות ושקיפות, נטול עיוותים וסיכונים לא-טבעיים; רק שוק שכזה יכול לזכות לאמון הציבור, ולתפקד בצורה יעילה. הנאשמים פגעו פגיעה של ממש בעקרונות חשובים אלו.

ראשית, העובדה שהנאשמים הצליחו להפוך חברה פרטית לחברה ציבורית שמנייתיה נסחרות בבורסה לניירות ערך, למרות שהנפקתה פגעה בעקרון השוויון שנקבע בחוק ובתקנון הבורסה, ואף

הצליחו להערים על הבורסה ועל רשות ניירות הערך, פוגעת קשות באימון הציבור במוסד ההנפקות בפרט, ובשוק ההון בכלל. אין נפקא מינה אם בסופו של דבר הוכח שהנאשמת היתה יכולה לצלוח את ההנפקה גם בלא ההסדר הפסול. מה שחשוב הוא שהיא נכנסה למועדון המכובד של חברות הנסחרות בבורסה בתרמית.

שנית, הנאשם התערב במסחר במניית צפריר בצורה גסה וקיצונית. במשך כשנה הוא קבע את השער בפעילותו הוא, ולא אפשר לכוחות השוק לפעול על פי עקרונות של היצע וביקוש. הוא קבע את שער המניה לפי רצונו, תוך הפרת עיקרון השקיפות וההגינות בשוק ההון. כבר נאמר לא פעם, כי בשל מעשים שכאלו קיימת תחושה בציבור הרחב ששוק ההון הוא ים מסוכן שהכרישים שולטים בו, ומוטב למשקיע הקטן להדיר את רגליו ממנו. לכן מעשים אלו מביאים לפגיעה קשה בשוק ההון, שהיא אף פגיעה קשה בכלכלה של מדינת ישראל.

6. **בע.פ. (ת"א) 1277/96, 1197/96 רייד נ' מדינת ישראל** וערעור נגדי (לא פורסם), אמר בית המשפט לגבי מדיניות הענישה בעבירות ניירות ערך:

"נראה לנו כי רמת הענישה שנקבעה עד היום בעבירות לפי חוק ניירות ערך לא הרתיעה ולא נתנה ביטוי נכון וראוי לחומרתן של העבירות הללו. מצב דברים זה מחייב החמרה בעונשים והרמת סף הענישה... על בית המשפט להטיל עונשים ראויים על מי שעוברים את העבירות הללו, כולל גם עונשים משמעותיים של מאסר בפועל".

מגמה זו של החמרה בעונש אושרה על ידי בית המשפט העליון באותו עניין: **ע"פ 5640/97 רייד נ. מדינת ישראל, פ"ד נג' 433**, בעמ' 470; כבוד השופט מ. אילן אמר כי: **"בעניינין של עבירות בחוק ניירות ערך, אימץ, זה מכבר, בית משפט זה, מדיניות של הטלת עונשי מאסר לריצוי בפועל לתקופות משמעותיות"**. מגמה דומה באה לידי ביטוי בבית המשפט העליון גם **בע"פ 1027/94 אהרון זילברמן נ' מדינת ישראל, פ"ד נג' 502**, בעמ' 524-525, **ובע"פ 2184/96 חיים חרובי ואח' נ. מדינת ישראל, פ"ד נד' 114**, בעמ' 127-128. תחילתה של מגמה זו, מצאה ביטוי בדברי כבוד הנשיא א. ברק **בע"פ 5052/95 ואקנין נ. מדינת ישראל, פ"ד נ' 642**, בעמ' 660.

בעקבות פסיקה זו של בית המשפט העליון הלך גם בית המשפט המחוזי בערעורים על בית המשפט העליון (ראה למשל: **ע"פ (ת"א) 70484/03 יחזקאל מועלם נ' מדינת ישראל**, דינים ועוד, כרך ל"ד 3367, **ע"פ (ת"א) 70749/01 שיבי חיים נ' מדינת ישראל**, תקדין מחוזי, **ע"פ 70094/02 אליעזר אורן נ' מדינת ישראל**).

7. עסקינן בעבירות מירמה ועבירות ניירות ערך שבוצעו כלפי ציבור המשקיעים בכללותו, ושפגיעתן באמון שרוחש הציבור בשוק ההון, ובפיקוח על שוק ההון – רעה. לאחרונה הבהיר בית המשפט העליון את הצורך להחמיר בענישה בעבירות כלכליות חמורות הפוגעות באמון הציבור,

אשר מבוצעות בצורה מתוחכמת, תוך ניצול של עמדות כח ושליטה. כך פסקה כב' השופטת א' פרוקציה בע"פ 9788/03 טופז נ' מדינת ישראל, פ"ד נ"ח(3) 245, בעמ' 251-250 :

"העבריינות הכלכלית בתחומי החברה והכלכלה היא לרוב מתוחכמת, מסתייעת באמצעים מודרניים של הפקת מידע וקשה לגילוי. נזקיה קשים לחברה בכללותה, למשק הכלכלי ולאנשים הפרטיים הנפגעים ממנה במישרין. על מדיניות הענישה לשקף את הסכנה הגדולה הרובצת לפתחה של העבריינות הכלכלית המתוחכמת, את היקף הקורבנות העלולים להיפגע ממנה, את הקושי והמורכבות שבאיתורה ואת ההוקעה הברורה של יסודות השחיתות וניצול עמדות הכוח, השליטה והמידע הכרוכים בביצועה..."

בית-משפט זה עמד לא אחת על הפער הקיים בין ההכרה הברורה כי מעשים של פגיעה בגוף וברכוש הינם עבירות שמתחייבת בגינם ענישה חמורה כדי להרתיע מפני סיכון שלום הציבור וביטחונו, לבין מידת הסלחנות הננקטת לא אחת ביחס לעבירות כלכליות של צווארון לבן, שנזקן לפרט ולציבור הרחב הינו רב ביותר. לעתים דווקא מעשי עבירה כאלה זוכים בבתי-המשפט ליחס מקל ופשרני אף שנזקם לכלל, למשק ולכלכלה ולאמון שהציבור רוחש למערכות המשק והשלטון, הוא רב ביותר..."

חומרתה של עבריינות הצווארון הלבן, הגובלת לרוב במעשי שחיתות ובצע כסף, מתעצמת דווקא נוכח התופעה שעל-פי רוב מבצעה אינם באים מרקע של דוחק ומצוקה כלכלית-קיומית ומתנאים סוציו-אקונומיים ירודים מתמשכים, העשויים להסביר לעתים את פשרה ואת מניעה של עבריינות הרחוב בתחום הרכוש השכיחה והיומיומית בתחום הפילי. היא באה דווקא ממקור של כוח ושררה, תחכום והשכלה ונכונות לנצל את חולשתו וחוסר האונים של הזולת כדי להאדיר כוח ועוצמה כלכלית. מציאות זו מחריפה את הדופי המוסרי הנלווה לעבריינות הכלכלית ואת השלילה שבה כתופעה חברתית."

עקרונות אלו יפים גם למקרה זה. הנאשמים ביצעו עבירות כלפי הציבור בכללותו – עבירות הפוגעות בפגיעה קשה בשוק ההון ובמוסד ההנפקות. השיקול של הודאה והבעת חרטה לא יכול לעמוד לזכותם של הנאשמים במקרה זה. מדובר בעבירות שנעשו בצורה מתוכננת ומתוחכמת שהתפרסה על פני תקופה.

8. עקרונות אלו שהתווה בית המשפט העליון, יושמו הלכה למעשה בשנים האחרונות, במקרים בהם הורשעו נאשמים בעבירות של תרמית בניירות ערך. עם זאת, בתי המשפט הביאו בחשבון באותם מקרים את השיקול של חלוף הזמן, ואת העובדה שבעת ביצוע העבירות לא היה נהוג רף הענישה הגבוה שהותווה על ידי בית המשפט העליון בפסקי הדין הנ"ל. בעניין זה יש לציין כי פסק הדין בעניין לאומי ושות', אשר מתייחס לעבירה של קבלת דבר במרמה בשל העלמת

הסדר מהבורסה, ניתן בבית המשפט העליון ביום 19.3.95, כחודשיים לאחר הנפקת הנאשמת, ולעניין **טמפו** הנ"ל התייחסתי לעיל. בוודאי שהענישה שנהגה בתחום ניירות ערך בשנת 1995 לא היתה זו שהושתה כמה שנים לאחר מכן, כאשר בית המשפט העליון הבהיר את הצורך בהטלת עונשי מאסר בפועל.

9. במסגרת השיקולים לקולא, יש להביא בחשבון גם את העובדה שהנאשם לא פעל בחלל ריק. עיקר העבירות שביצע הנאשם כוונו למטרה של ייצוב השער. הנאשם לא "הריץ" את המניה, ולא פעל מתוך תאוות בצע לשמה. אמנם גם פעילות שכזו איננה חוקית, אך בעת ביצוע המעשים, בשנת 1995, דבר זה לא היה כל כך ברור. על כך יעידו ההתלבטויות שהיו לפקדי הבנק, שאפשרו לנאשם לאחר בדיקה משפטית לבצע את מעשיו, אף כי לא כל מניעיו נחשפו בפניהם. על כך יעידו גם כתבות כלכליות בעיתונים, מהם יכול הנאשם להבין שפעילותו איננה פלילית. טענות אלו של הנאשם אינן מהוות הגנה של טעות בעובדה או בחוק, כפי שנקבע בהכרעת הדין, אך יש להן משקל לא מבוטל לעניין הענישה.

10. ב"כ הנאשם הדגיש בטיעונו לעונש את עינוי הדין שנגרם לנאשם בשל חלוף הזמן מאז מועד ביצוע העבירות, וזו אכן נסיבה מקלה משמעותית. העבירות בהן הורשעו הנאשמים התבצעו בסוף שנת 1995, וכתב האישום הוגש ביום 1.12.1999. הנאשמים כפרו בעיקר העובדות המפלילות שנטענו כלפיהם. לפיכך, היה צורך לנהל הליך הוכחות רחב היקף, מן הסוג המוכר בתיקי ניירות ערך, וזאת בתנאים של עומס שיפוטי המוכר אף הוא היטב. מדובר ב-4 נאשמים המואשמים בשני אישומים שונים, אך לזכותם של באי-כוח הנאשמים כולם יאמר כי ניהול ההגנה נעשה בצורה עניינית.

אולם, העובדה האובייקטיבית שהנאשם נותן כיום את הדין על מעשים שאירעו לפני כעשר שנים, מהווה שיקול ממשי להקלה בעונש, תהא אשר תהא הסיבה להתמשכות ההליכים. ההלכות בעניין זה ידועות: עינוי דין הנגרם לנאשם כתוצאה מהתמשכות ההליכים, עשוי להשפיע ממשית על העונש המושת על הנאשם, לעתים עד כדי הימנעות מהטלת מאסר בפועל, אלא אם כן הנאשם הוא זה שגרם לכך; ריחוק העונש ממועד ביצוע העבירה גורם לאובדן חלק ממשוי מכוח ההרתעה, שכן הנאשם נענש בצורה משמעותית, כאשר חרב הדין התהפכה מעל לראשו תקופה ארוכה ([ע"פ 795/84 שלום הלוי נ' מדינת ישראל, פ"ד לט\(2\) 714](#); [ע"פ 416/76 גבריאילוב נ' מדינת ישראל, פ"ד לא\(2\) 29](#); [ע"פ 125/74 מירום חברה למסחר בינלאומי בע"מ נ. מדינת ישראל, פ"ד ל\(1\) 57](#); [ע"פ 188/77 משה ורטהיים נ. מדינת ישראל, פ"ד לב\(2\) 225](#); [ע"פ 2848/90 אסא נ' מדינת ישראל, פ"ד מד\(4\) 837](#)), שבו הדגיש בית המשפט העליון כי הלכה זו נכונה בעיקר במקרים בהם מדובר בעונש מאסר בפועל לתקופה קצרה.

עם זאת, כפי שנפסק לא אחת, אין בעובדת התמשכות ההליכים, כשלעצמה, כדי להקנות לנאשם חסינות מפני עונש מאסר בפועל. אם זו תהא ההלכה - נאשמים בתיקים גדולים ומסובכים יעדיפו לעולם לנהל את התיק תקופה ארוכה, על מנת להחלץ מעונש המאסר הצפוי להם במקרה של

הרשעה. בית המשפט העליון הדגיש לא אחת כי: "העומס הרב המוטל על בית המשפט, אינו יכול לשמש נימוק להקלה בעונש, לא כל שכן לאי הטלת מאסר בכלל כאשר העניין כשלעצמו מחייב או מצדיק זאת" (ע"פ 231/75 מדינת ישראל נ' א. שרף, פ"ד לא(1) 68, 79 וע"פ 568/72 כרמל עזרא ואח' נ' מדינת ישראל, פ"ד כז(1) 806, 810).

דברים אלו צוטטו בת.פ. (ת"א) מדינת ישראל נ' מקבץ תשואות ואח', תקדן מחוזי, כרד כו(6) 963, וכבוד השופט נ. עמית אמר כי אי-הטלת עונשי מאסר בפועל לתקופה משמעותית, בשל חלופי הזמן, כאשר מדובר בתיקי ניירות ערך מסובכים, "מאיינת את כל האפקטיביות של ניהול המשפטים הפליליים נגד מנהלי תיקים ודומיהם, ותביא לידי כך ש'כל חוטא ייצא נשכר'". פסק דין זה אושר, גם לעניין העונש, בע"פ 5052/95 ואקנין ואח' נ' מדינת ישראל, פ"ד נ(2) 642, חרף הגורם של חלופי הזמן (פסק הדין בבית המשפט המחוזי ניתן 7 שנים לאחר ביצוע העבירות, ו-4 שנים לאחר הגשת כתב האישום). דברים ברוח זו נאמרו גם בע"פ (ת"א) 70966/01 מיכאל מילר נ' מדינת ישראל, פדאור 03(4) 690.

בע"פ 3575/99 דרעי נ' מדינת ישראל, פ"ד נד(2) 721, בעמ' 837 נפסק:

"ככלל, האיזון בין חומרת העבירות וצורכי ההרתעה לבין ההתחשבות לקולה בעובדה שמאז ביצוע העבירות חלף זמן רב, ראוי שיבוא לידי ביטוי לא בהימנעות מהטלת מאסר, אלא בהטלת עונש מאסר לתקופה קצרה מזו שחומרת הנסיבות שבגדרן בוצעו העבירות הייתה, כשלעצמה מחייבת. תהא זו תקלה קשה שבעתיים לציבור, אם ייחלצו בלא עונש מאסר עבריינים הראויים לעונש זה, אשר בשל אי-שיתוף פעולה מצדם בשלב החקירה, או בשל התנאים השוררים ברשויות החקירה ובבתי-המשפט, השתהו או התארכו הליכי חקירתם ובירור דינם...".

במקרים מעין אלו, כאשר העונש מוטל זמן רב לאחר ביצוע העבירה, נטען לא-אחת כי אין משמעות לאפקט ההרתעה. ואולם, ככל שמדובר בהרתעת הרבים - זו איננה נפגעת מהעובדה שהעונש מוטל לאחר חלופי זמן רב מביצוע העבירה. כפי שפסקתי בת.פ. 4268/97 מדינת ישראל נ. אליעזר אורן (לא פורסם), ההפך הוא הנכון: ידעו עברייני הצווארון הלבן המבצעים עבירות חמורות, ואשר סומכים על כך שיהיה קשה עד מאוד לגלות את העבירות שביצעו, ולאחר מכן להוכיחן במשפט, כי בסופו של תהליך צפוי להם עונש של ממש, גם אם ניהול ההליכים יתמשך ככל שהדבר יידרש. בית המשפט המחוזי אמנם הפחית את עונש המאסר בפועל באותו ענין מ-24 חודשים ל-16 חודשים, בין היתר בשל גורם חלופי הזמן, אך גם בשל גורמים נוספים כגון מצב בריאותי.

12. ב"כ הצדדים הביאו פסקי דין שונים לענין העונשים שהוטלו בעבירות מירמה וניירות ערך – זה בכה וזה בכה. אולם, כל מקרה נדון לנסיבותיו. בנסיבות המקרה דנא, וכאשר אני מביא בחשבון את הגורם המשמעותי של חלופי הזמן; מצבו הבריאותי של הנאשם; והעובדה שהוא פעל,

בנוגע לעיקר העבירות שביצע, בתחום שנחשב באותה עת ל"אפור" – הרי שנראה לי כי מדובר במקרה גבולי מבחינת האינטרס הציבורי, הדורש במקרים אלו הטלת עונש מאסר לריצוי בפועל. במקרים גבוליים מעין אלו, הכלל שצריך להנחות הוא שמאסר בכלא הוא המפלט האחרון: עונש אולטימטיבי זה יושת רק כאשר אין מנוס מהטלתו, לאור חומרת העבירות ונסיבותיהן. נראה לי כי ניתן לאזן את העונש המוטל על הנאשם באופן שתקופת המאסר בפועל שתוטל עליו תהיה התקופה המירבית שניתן לרצותה בעבודות שירות, בנוסף לקנס כספי בשיעור גבוה ומאסר על תנאי משמעותי.

13. לאור מכלול השיקולים המפורט לעיל, אני גוזר את עונשם של הנאשמים כדלקמן:

נאשמת 1

קנס כספי בסך 60,000 ש"ח, שישולם עד ליום 30.05.05.

נאשם 2

א. 6 חודשי מאסר בפועל, אותם יוכל לרצות בעבודות שירות, כפוף לחוות דעת הממונה על עבודות שירות.

ב. 12 חודשי מאסר על תנאי, שלא יעבור אחת העבירות בהן הורשע בתיק זה בתוך 3 שנים ממועד סיום הדיון בתיק זה.

ג. קנס כספי בסך 500,000 ש"ח, או 6 חודשי מאסר תמורתו. הקנס ישולם עד ליום 30.06.05.

14. המזכירות תשלח העתק גזר הדין לממונה על עבודות שירות, שיחווה דעתו האם וכיצד יוכל הנאשם לרצות את עונש המאסר בעבודות שירות (ב"כ של הנאשם עו"ד ד. שינמן מרח' קויפמן 2, תל-אביב, טל: 5160816-03).

15. נדחה לקבלת חוות דעת הממונה על עבודות שירות ליום 24.6.05 (יום ו') שעה 0830.

הודע לנאשם זכותו לערער על פסק הדין בתוך 45 יום מן המועד בו יסתיים הדיון בתיק.

ניתן והודע היום, יא' בניסן התשס"ה, 20 באפריל 2005, בנוכחות ב"כ התביעה וב"כ הנאשמים.

דר' עמירם בנימיני, שופט

נוסח מסמך זה כפוף לשינויי ניסוח ועריכה